עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"י מהל' טומאת צרעת הל"ה ופ"ו מהל' יבום הלכה י:

תורה אור השלם

1. וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ: ויקרא יח יח

2. כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: דברים כה ה

3. כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֹׂת מִקֶּרֶב עַמָּם: ויקרא יח כט

למעוטי דרב [א] ודרב אסי לרב ולרב אסי למעוטי מאי אי סבירא להו דהדדי חדא למעוטי צרת ממאנת וחדא למעוטי צרת מחזיר גרושתו ואי לא סבירא להו דהדדי חדא למעוטי דחבריה וחדא למעוטי או צרת ממאנת או צרת מחזיר גרושתו לרב ולרב אסי ליתנינהו [ב] לפי שאינה בצרת צרה מנה"מ דת"ר [1] ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה בחייה מה ת"ל לפי שנאמר [2] יבמה יבא עליה שומע אני אפי' באחת מכל עריות האמורות בתורה הכתוב מדבר נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה להלן במקום מצוה אף כאן במקום מצוה ואמר רחמנא לא תקח ואין לי אלא היא צרתה מנין ת"ל לצרור [א] [ג] ואין לי אלא צרתה צרת צרתה מניין ת"ל לצרור ולא לצור ואין לי אלא אחות אשה שאר עריות מניין אמרת מה אחות אשה מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה ליבם אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת אסורה ליבם ואין לי אלא הן צרותיהן מניין אמרת מה אחות אשה מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה ליבם וצרתה אסורה אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה ליבם צרתה אסורה מכאן אמרו חכמים חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם יכול שאני מרבה אף שש עריות [ד] חמורות מאלו שיהו צרותיהם אסורות אמרת מה אחות אשתו מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואפשר לינשא לאחים ואסורה ליבם וצרתה אסורה אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואפשר לינשא לאחים ואסורה ליבם צרתה אסורה יצאו שש עריות חמורות מאלו הואיל דאי אפשר לינשא לאחים צרותיהן מותרות שאין צרה אלא מאח אזהרה שמענו עונש מניין אמר קרא [3] כי כל (איש) אשר יעשה מכל התועבות וגו' טעמא דכתב רחמנא עליה הא לאו הכי ה"א אחות אשה מייבמת מאי טעמא [א] דאמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה אימר דאמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה גרידא [ה] לא תעשה שיש בו כרת מי דחי ותו לא תעשה גרידא מנלן דדחי דכתיב

דרב ודרב אסי. דאמר רב צרת סוטה אסורה שאם זינתה אשתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן פטורות ורב אסי אמר צרת איילונית אסורה שאם היה נשוי איילונית ואשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן פטורות ותרוייהו בפירקין (דף יא.): **צרת ממאנת.** הרי שהיה לאחיו יתומה קטנה ואשה אחרת ומת ומיאנה הקטנה ביבם זה היא וצרתה אסורה לו ומתני' אשמעי' דאף ע"ג דאסירא עליה לא מיפטרה מחליצה דהך איסורא מדרבנן היא [ה] כדאיתא בפירקין גזירה משום צרת בתו ממאנת: **מחזיר גרושתו.** אחיו שגירש אחת משתי נשיו ונשאת לאחר ועבר והחזירה לאחר מיתת בעלה ומת בלא בנים [ו] שתיהן אסורות [א] להתייבם ואשמועינן מיעוטא דמתני' דחליצה בעיא: **ליתנינהו.** לסוטה ואיילונית בהדי הנך דמתני' הואיל ופוטרות צרותיהן: **לפי שאינן בצרת צרה.** דכל הנך דמתני' איכא למיתני הלכה צרתה ונשאת לאחיו השני כו' שהרי אינה ערוה אלא לזה אבל לאחיו השני ראויות הן ואם ייבם אפי' את הצרה ולו אשה אחרת ומת ונפלו לפני זה פטורה אף הנכרית מפני שהיא צרת צרתה של בתו אבל בסוטה ואיילונית ליכא למיתני הלכה צרתה ונשאת לאחיו השני דהא על כל האחין היא אסורה ושהאיסור בא לה מכח קדושי בעלה הראשון וכולן שוין בהן: **מנה"מ.** דערוה וצרתה וצרת צרתה לעולם פטורות: **עליה מה תלמוד לומר.** לכתוב לגלות ערותה בחייה ומשמע נמי שבחיי אשתו נאסרת עליו אחותה ולאחר מיתה מותרת: **שומע אני אפי'.** נפלה לפניו לייבום אחת מן העריות תתייבם: **לצרור.** צרות הרבה משמע מדלא כתיב לצור: **זדונה כרת.** בפרשת עריות (ויקרא יח) כתיב בתר כולהו ונכרתו הנפשות העושות וכל שזדונו כרת שגגתו חטאת כדיליף בפירקין (דף ט.): **ט"ו נשים.** תו ליכא עריות בכרת חוץ משש עריות של משנתינו שאין בהם צד ייבום לעולם: **יכול שאני מרבה כו'.** שנשואות לאחרים שיהו צרותיהן אסורות לינשא לזה: **שאין צרה אלא מאח.** הואיל ופטרה הכתוב מזיקתו הרי היא עליו באיסור אשת אח שיש לה בנים שהיא בכרת דכתיב [ד] ערות אשת אחיך אבל בעלמא לא רמי' איסור אשת אח עלה ושריא ליה: **עונש מניין.** אם ייבם ערוה או צרתה: **ה"א אחות אשה מייבמת.** מייבם: **מאי טעמא.** והלא בכרת קאי עלה: **דאתי עשה.** דייבום: **ודחי את לא תעשה.** דמקרא ילפינן דאתי עשה ודחי ל"ת כדמפרש ואזיל:

לא

למעוטי דרב ודרב אסי. וא"ת לימעט תרוייהו ממילא דרישא דכיון דתנן ט"ו נשים ליכא למימר שייר וממעטי כולהו מדלא קתני להו כדאמר בפ"ק דקדושין (דף טז.) וכ"ת תנא ושייר והא ארבעה קתני [ה] וי"ל דהכא לא מצי למיתנינהו כדמסיק לפי שאינן בצרת צרה וליכא למעוטי מדלא קתני להו אלא מייתורא דמתני' וטעמא דרב אסי ודפליג עליה אפרש לקמן (א) בע"ה:

לפי שאינן בצרת צרה. וא"ת דמשכחת לה צרת צרה לענין בועל שנשאת לאחיו (ב) ולו אשה אחרת ומת בלא בנים דפוטרת צרתה מן הבועל דלענין בועל נמי טומאה בה כמו לענין בעל ואם הלכה הצרה ונשאת לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת כשם שהיא פטורה [ו] כך צרתה פטורה וי"ל דכיון דלגבי בעל לא משכחת צרת צרה אין לנו להחמיר בטומאה דגבי בועל יותר מטומאה דגבי הבעל ועוד אר"י דדוקא בטומאה דכתיב גבי בעל הוי כעריות דכתיב בלשון לאו לא יוכל בעלה וגו' (דברים כד) אבל בבועל לא כתיב לאו אלא ונסתרה והיא נטמאה (במדבר ה) והא דפריך לקמן (ד' יא:) (ג) נבעלה טומאה כתיבה בה ונסתרה והיא נטמאה דמשמע דמהאי לחודיה דריש טומאה כתיב בה כעריות מצית למימר דלמאי דמשני למיקם עלה בלאו לא סגי בההוא דונסתרה והיא נטמאה:

מה אחות אשה מיוחדת כו'. וא"ת מה לאחות אשה שכן כידו לרבות כדפריך בפ' הבא על יבמתו (לקמן דף נז. ושם) וי"ל דאהיקש דר' יונה דסוף שמעתין (דף ח.) סמיך: **יכול** שאני מרבה אף שש עריות חמורות מאלו. הה"ל יכול שאני מרבה אף שלא במקום מצוה:

טעמא דכתב רחמנא עליה הא לאו הכי הוה אמינא אחות אשה מייבמת. ותימה לר"י דמנא ליה הא נימא דאי לאו עליה נמי אחות אשה לא מתייבמת דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת ואיצטריך עליה למיסר לאשמעינן דבעלמא דחי דכה"ג אמר לקמן טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי וכ"ת לאשמועינן אי דברייתא קפריך דמשמע ליסנא דאי לאו עליה ה"א דדחי א"כ מאי משני רבא בסוף מסקנא ערוה גופיה לא צריכא קרא דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת אלא ע"כ שומע אני לאו דוקא והכי קאמר (ד) אם ת"ל דדחי הא כתיב עליה ומיהו עיקרא לאו להכי אתא ואר"י דאי בעלמא אין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת לא ה"ל לתנא למדרש עליה לאיסורא ולא יצטרך לגופיה אלא לאשמעינן דבעלמא דחי אלא ה"ל למידרש להיתירא נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה להלן באחות אשה אף כאן באחות אשה ואמר רחמנא יבמה יבא עליה דמסתבר טפי למדרש הכי ולאוקמי קרא לגופיה אלא ודאי סבר האי תנא עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת ולא צריך קרא להיתירא ולהכי דריש ליה לגופיה לאיסורא ורב אשי דפריך לקמן (דף ח:) ממאי דהאי עליה לאיסורא דילמא להיתירא ארבא דמסיק דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת פריך כמו שפי' ר"י ברבי מאיר אבל כל כמה דס"ד דדחי לא מצי למיפרך הכי ורבא לא הוה נ"ל אלא להיתירא לא מצית אמרת דא"כ לגלות ערותה דחדא היכי משכחת לה כדמשני לקמן אקושיא דרב אשי דעיקר דקדוק הש"ס הוא מכח דלא דריש להיתירא אלא לפי דעתו של מקשה היה פשוט דעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת השיב לו רבא האמת דאינו כן: **לא** תעשה שיש בו כרת מי דחי. וא"ת ואמאי לא ילפינן דלידחי מעשה דייבום דדחי לא תעשה דכרת דאשת אח וכ"ת דהיינו הא דקאמר לקמן (דף ז.) אלא איצטריך סד"א תיתי אחות אשה במה מצינו מאשת אח דא"כ היכי דחי עלה מי דמי התם חדא איסורא הכא תרי איסורי הא לא מפלגינן בשום מקום וילפינן מכלאים בציצית אפי' תרי איסורי היכי בעי למילף ועוד דלקמן כי בעי למילף מפסח תמיד ומילה לא פרכינן הכי ועוד דשביק הש"ס אשת אח דקאי בה ולא מסיק לה אלא לבסוף ועוד דחדא איסורא מיהא נילף מאשת אח אלא על כרחך לקמן נמי בכל דוכתי בעי למילף מאשת אח קאתי אלא דוקא אחות אשה כדמסיק

תוספות ישנים

למעוטי דרב ודרב אסי וא"ת למה לי תני מניינא מחד מניינא ממעטינן כלהו דכיון דתני מניינא לא שייר מידי. וי"ל דאצטריך יתור מניינא למעוטינהו דאי לאו הכי הוה אמינא דשמא מתני' סבירא כוותיה דרב ורב אסי והא דלא תני להו לפי שאינן שוות להנהו דמתני' לפי שאינן בצרת צרה כדאמרינן לקמן להכי אצטריך יתור דמתני' לאשמעינן ט"ו דמתני' פוטרות צרותיהן אבל דרב אסי ודרב אינם פוטרות: למעוטי צרת ממאנת דאמרינן לקמן דאסורה וטעמא גזרה משום צרת בתו הממאנת והא דאמרינן (לקמן) וכולן שמיאנו צרותיהן מותרות התם איירי דמיאנה בבעל דאגלאי מלתא דלא הוה אשת אחיו אבל הכא איירי שמיאנה ביבם. וא"ת אמאי לא קאמר למעוטי דשמואל דקאמר לקמן צרת ממאנת אסורה כמו שהזכיר רב ורב אסי. וי"ל דמשו"ה לא הזכיר הכא שמואל משום דאיכא למימר דשמואל סבר לה שפיר מעוטא דמתני' דאיהי אסורה מחליצה ומיבום אלא מתלן אתגזר א) ואי נמי שמא ס"ל צרת ממאנת אסורה לייבם אבל לאחין לא קאמר אבל לעיל קאמר שפיר למעוטי דרב ורב אסי דכיון דאמר רב טומאה כתיבא בה כעריות (הוי) [הרי] אסורה מחליצה ומיבום וכן רב אסי דממעט איילונית מוכיח הבכור אשר תלד איכא משוי ליה ערוה ופטורה מן החליצה ומן היבום וכן צרתה ולא מצי סבר כמתני' דממעט להו. להכי הזכיר בהדיה לעיל למעוטי דרב ודרב אסי והכא לא קאמר למעוטי דשמואל. דשמואל נמי מצי סבר כן דאיהי פוטרת צרתה מחליצה ומיבום דמחלן אגזה דטעמא דשמואל לא הוי מקרא אלא משום צרת בתו ממאנת: ואמר רחמנא לא תקח עליה. וקשה מאי חזית דהך דרשא דעליה דרשא לאיסורא ואמרת דאפילו במקום יבום אמר רחמנא לא תקח ואפוך אנא ואימא דהאי עליה דאסר רחמנא גבי אחות אשה שרא ליה גבי יבמה דכתיב יבא עליה. ותי' הר"י משום דסקלא ועריא דהאי שמעתא דלקמן, דעשה דוחה לא תעשה. וקס"ד דלא משוינן חילוק בין לא תעשה גרידא ובין לא תעשה שיש בו כרת דבתרוייהו אמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה וכיון שכן עליה להיתירא לא אצטריך אלא ודאי לאיסורא הוא דעבדינן כ"ש: שאין צרה אלא מאח.

מסורת הש"ס

א) לקמן יא. יב.], ב) לקמן יג., ג) שם, ד) [ויקרא יח], ה) [ועי' תוס' כתובות נא: ד"ה ממשה ותוס' קדושין טו: ד"ה יצא ותוס' סוטה טז. ד"ה תנא ותוס' גיטין כ: ד"ה אין ותוס' ב"ק לב. ד"ה ממשה ועוד שם: ד"ה שלשה ותוס' מנחות יח: ד"ה מניין],

גליון הש"ס

גמ' לפי שאינה בצרת צרה. לקמן ד' י"ד ע"ב: שם לא תעשה שיש בו כרת מי דחי. עיין תשובת רשב"ם חלק יו"ד סי' רלח: רש"י ד"ה צרת ממאנת וכו' כדאית' בפירקין. דף יב ע"א וע"ש: שם ד"ה מחזיר גרושתו וכו' שתיהן אסורות להתייבם. עי' לקמן דף יב ע"א וע"ש: תוס' ד"ה לפי כו' כך צרתה פטורה. להאיר איתא בירושלמי ר"פ יו"ד דמסכתין לצרתה מותרת:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה למעוטי וכו' אפרש לקמן. נ"ב בד"ה ... ע"א כד"ה תרי איסורי: (ב) ד"ה לפי וכו' שנשאת לאחיו של בועל ולו אשה אחרת וכו' נמי טומאה כתיב בה: (ג) בא"ד והא דפריך לקמן נ"ב בדף י"א ע"ב בתוס' בד"ה לצרת סוטה: (ד) ד"ה טעמא וכו' והכי קאמר אפי' אם תמצי לומר:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ואין לי אלא לצרתה צרת צרתה מנין ת"ל לצרור ולא לצור. תא"מ (וכ"כ בספר היראים לר"ת ובחידושי הרמב"ן דל"ג לה וה"ש רש"י לקמן יג א ד"ה מנה"מ דצרת צרתה פטורה. ומ"ש רש"י כאן לצרור צרות הרבה כו' שטה דרך יחידה נקט. אלא כהתוס' לעיל ב א ד"ה עד שלחצו וכו'):

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה מחזיר גרושתו וכו' שתיהן אסורות להתייבם. נ"ב עי' חדושי רמב"ן ורשב"א ולקמן דף יא ע"ב ודף יב ע"א וצ"ע ודו"ק:

תוספות ישנים (המשך)

ולא ק"ל אמאי אצטריך למימר שאין צרה אלא מאח ולא סגי ליה בהואיל וא"א להנשא לאחין ויש דהא ודאי שמעינן מינה דאלו שש עריות חמורות הואיל ולא אפשר להנשא לאחין צרותיהן מותרות. ואפשר לתרץ דאצטריך דאי לא הוי אמר שאין יכול שש עריות כו' הוה אמינא הני שש עריות היא דצרותיהן מותרות משום דלא אפשר להו למיהוי במקום מצוה כלל אבל הנך ט"ו הוה אמינא דהואיל והוו במקום מצוה דלאת אפילו שלא במקום מצוה צרותיהן אסורות ומעיקרא נמי כי אמר יכול שאני מרבה אף שש עריות חמורות מה כשם מפני שהיקשי כל העריות או לא וכיון דמקשינן הני שש לט"ו דהם כלם אסורים נקים נמי ט"ו לשש מה התם שלא במקום מצוה אף הכא נמי שלא במקום מצוה ולמינא דהני ט"ו אפילו שלא במקום מצוה אסורות ולהכי אצטריך ליה למימר שאין צרה אלא מאח ב) ט"ו אינן אסורות אלא במקום מצוה אבל שלא במקום מצוה שרו:

א) נראה דצ"ל והכי נמי ס"ל לשמואל דצרת ממאנת כו'. ב) צ"ל כדי לאשמעינן דאפילו אלו הט"ו אינן אסורות כו'.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones